

Z działalności Zakładu Dydaktyki i Krzewienia Wiedzy Leśnej

Zakład Dydaktyki i Krzewienia Wiedzy Leśnej Instytutu Badawczego Leśnictwa został utworzony w październiku 1949 roku. Zakład stał się placówką naukowo-usługową, mającą za zadanie rozwiązywać zagadnienia dydaktyki aktualne dla leśnego szkolnictwa zawodowego oraz — w granicach kompetencji Instytutu — rozwijać działalność w kierunku popularyzacji wiedzy leśnej.

Intensywny i wielokierunkowy rozwój leśnego szkolnictwa zawodowego, podyktowany koniecznością wyszkolenia licznych kadr nowych, pełnowartościowych sił pracowniczych oraz doszkolenia personelu administracji leśnej, wymagał odpowiednich studiów i badań w ramach doświadczalnictwa leśnego. Charakter tych studiów i badań odbiegał od charakteru prac innych zakładów Instytutu w tym sensie, że wynikał on ze specyficznych dyscyplin naukowych, na których opierają się nauki pedagogiczne w ogóle, i że związany był ściśle z reformą szkolnictwa leśnego, reformą sięgającą nie tylko w zakres programów or-

3) W doświadczeniach opyły dolne przeprowadzano w warunkach niekorzystnych.

organizacyjnych i wychowawczych, ale też i w zakres celów, organizacji, treści i metod nauczania w zawodowych szkołach leśnych.

W zakresie celów nauczania ukończono i oddano do użytku zainteresowanym instytucjom dokumentację pracy pt. „Cele nauczania Państwowego Technikum Zawodowego Leśnego“. Autor pracy mgr inż. Zygmunt Obmiński, analizuje współczesne zadania szkolnictwa zawodowego i —w oparciu o nowoczesne kierunki pedagogiki — formułuje aktualne cele nauczania technikum leśnego.

Autor wyszedł z założenia, że proces wychowania i nauczania jest procesem jednolitym i wobec tego cele nauczania należy rozpatrywać łącznie z celami wychowania. Bazując na tym założeniu, oparto ustalenie celów nauczania w leśnych szkołach zawodowych na analizie celów wychowawczo-dydaktycznych szkoły podstawowej, po czym przeprowadzono analizę sprawności i umiejętności, jakie w procesie nauczania i wychowania powinien osiągnąć uczeń w końcowym etapie szkolenia w technikum leśnym. Analiza sprawności i umiejętności przeprowadzona została pod kątem widzenia wykształcenia ogólnego i zawodowego oraz wychowania moralnego, estetycznego i fizycznego. Ta wieloaspektowość celów dydaktyczno-wychowawczych szkoły, podyktowana założeniami socjalistycznej pedagogiki, wynika z konieczności wszechstronnego rozwoju ucznia. Wychowanek bowiem technikum leśnego musi być nie tylko pełnowartościowym specjalistą w obranym zawodzie, ale jednocześnie musi posiadać wysokie kwalifikacje pełnowartościowego członka społeczeństwa socjalistycznego.

Rozpatrując indywidualne cele nauczania poszczególnych przedmiotów, rozklasyfikowano treść nauczania z punktu widzenia celów szkolenia zawodowego na przedmioty propedeutyczne ogólne i specjalne oraz przedmioty zawodowe specjalne. Autor pracy wykazał, że dotychczasowe traktowanie przedmiotów propedeutycznych takich jak botanika, zoologia, matematyka itp. jako przedmiotów „pomocniczych“, a nie „podstawowych“, wymaga korekty. Zaprojektowany podział przedmiotów otwiera nowe perspektywy dla kształcenia kadr leśników, zapewniając im możliwość równego startu w dalszych — wyższych studiach.

Z nowego podziału przedmiotów nauczania na wymienione grupy wynika również kierunek specjalizacji uczniów technikum leśnego. Zakład był rzecznikiem poglądu, że dwustopniowość systemu leśnego szkolnictwa zawodowego (podział na liceum I i II stopnia, istniejący do wiosny 1951 roku) nie odpowiada celom tego szkolnictwa, że powinna być ona zastąpiona systemem szkolenia, obejmującym w latach niższych ogólne, podstawowe przygotowanie zawodowe, w wyższych zaś specjalizację. Takie stanowisko zajęto też na konferencji programowej, która poprzedziła reorganizację leśnego szkolnictwa zawodowego (w kwietniu 1951 roku).

W zakresie organizacji opracowano temat „Organizacja pracy dydaktyczno-wychowawczej w technikum leśnym“. Autor pracy, mgr inż. Feliks Białkiewicz, podkreśla, że umiejętne kierowanie pracą dydaktyczno-wychowawczą opierać się powinno przede wszystkim na koordynacji jego czterech głównych elementów: planowania, organizacji, instruowania i kontroli. Planowanie pracy w szkole jest ściśle związane z kontrolą. Kontrola wykazuje, co nie zostało wykonane wcale lub też wykonane w sposób niezadowolający. W wyniku kontroli uwidacznia się konieczność usunięcia tych niedociągnięć drogą sprawniejszej organizacji i instruowania.

W zakresie prac na temat treści nauczania, charakter działalności Zakładu był odmienny. Zadanie to sprowadzało się do opracowania nowych,

względnie zmodyfikowania istniejących programów nauczania przedmiotów zawodowych. Tak na przykład w nowo zaprojektowanym programie nauki o siedlisku leśnym, który był dawniej niejako podsumowaniem wiadomości z klimatologii, gleboznawstwa i innych dyscyplin, nadano temu przedmiotowi charakter zwartej dziedziny nauk ekologicznych; tak ujęty bowiem program nauczania tego przedmiotu da większą gwarancję przygotowania ucznia do samodzielnego rozwiązywania praktycznych zadań, z jakimi spotka się w dziedzinie hodowli, ochrony, czy urządzania lasu.

W zakresie m e t o d y k i nauczania Zakład nie mógł wyjść poza granice wstępnych studiów. Dalsze prace nad tym zagadnieniem miały nastąpić po zakończeniu prac związanych z celami, organizacją i treścią nauczania. W wyniku studiów wstępnych oddano do użytku dwa obszerne referaty dyskusyjne. Pierwszy referat — „Metodyka nauczania ochrony lasu w liceach leśnych“ — ujmował wytyczne dla nauczycieli ochrony lasu, oparte na analizie celów nauczania tego przedmiotu. Tezy tego referatu przyjęte zostały na naradzie wytwórczej przedstawicieli Instytutu i leśnego szkolnictwa zawodowego. Drugi referat — „Ogólny zarys metodyki nauczania przedmiotów zawodowych w technikum przemysłu drzewnego“ — obejmował ogólną analizę zasad nauczania w technikum. Autor na tej podstawie oparł wskazania metodyczne, dotyczące nauczania przedmiotów zawodowych, objętych programem lekcji teoretycznych i ćwiczeń warsztatowych w szkołach wyżej wymienionego typu. Tezy tego referatu zostały przyjęte w całości na naradzie naukowo-wytwórczej leśnego szkolnictwa zawodowego i przedstawicieli przemysłu drzewnego w tartaku szkolnym Sporysz.

Podkreślić należy, że prace Zakładu w zakresie dydaktyki usiłowano wykonywać przy jak najściślejszym związku z praktyką. Związek ten wyrażał się w udziale Zakładu w konferencjach roboczych nauczycieli szkół zawodowych leśnych i przemysłu drzewnego oraz w organizowanych przez Ministerstwo Leśnictwa kursach szkoleniowych. Umożliwiło to Zakładowi bezpośrednią wymianę spostrzeżeń z przedstawicielami nauczycielstwa leśnego i młodzieży. Niestety, kontakt ten jednak był fragmentaryczny, gdyż utrzymanie ciągłości było niemożliwe z powodu wyjątkowo szczupłej obsady Zakładu oraz mnogości innych prac nie związanych z dydaktyką.

Odczuwając potrzeby praktyki, w szczególności zaś potrzeby szkolnictwa w zakresie pomocy naukowych, pracownicy Zakładu podjęli się opracowania podręczników i skryptów. Poza programem opracowano podręcznik botaniki leśnej, popularną pracę o budowie i życiu drzew, monografię grochodrzewu, skrypt z botaniki leśnej dla kursów inżynierskich przy NOT oraz skrypty z nauki o siedlisku i botaniki leśnej dla uczestników kursów dla leśniczych, organizowanych przez centralę Ministerstwa Leśnictwa.

Z inicjatywy Zakładu Dydaktyki i Krzewienia Wiedzy Leśnej wszczęto akcję, mającą na celu wymianę doświadczeń między zakładami na terenie Instytutu. Akcja ta zmierzała do podniesienia poziomu metodycznego prac poszczególnych zakładów. Konferencje te przekształciły się z czasem w narady naukowo-wytwórcze, organizowane ostatnio przez Radą Miejscową ZZ przy Instytucie.

Na odcinku popularyzacji wiedzy leśnej Zakład wykonał szereg prac o znaczeniu naukowo-usługowym.

Popularyzacją wiedzy leśnej na odcinku wydawniczym zajmował się poprzednio na terenie Instytutu Zakład Naukowo-Wydawniczy. Wobec reorganizacji i centralizacji akcji wydawniczej, Zakład ten został zlikwidowany, a prace

jego przejął dział leśny Państwowego Wydawnictwa Rolniczego i Leśnego oraz Komitet Redakcyjny IBL. Do czasu powołania jednak tych komórek, prace po zlikwidowanym Zakładzie Naukowo-Wydawniczym przejął tymczasowo Zakład Dydaktyki i Krzewienia Wiedzy Leśnej.

Staraniem Zakładu opracowano również scenariusze i zapoczątkowano nakręcanie filmów popularno-naukowych na temat przebudowy lasów i oszczędnego gospodarowania drewnem. Prace te przerwano jednak w roku 1950 wobec centralizacji akcji w Filmie Polskim. Współpraca ograniczyła się do opiniowania przez Zakład filmów o tematyce leśnej.

Szczególnie ważną pozycję w całokształcie działalności Zakładu stanowią w omawianym okresie prace fototechniczne. Prace te mają duże znaczenie dla przebiegu prac w innych zakładach. Celem ich jest bowiem nie tylko fotodokumentacja przeprowadzonych badań, lecz niejednokrotnie też ścisła i obiektywna fotorejestracja badanych procesów czy zjawisk, mająca dostarczyć odpowiedniego materiału do dalszych opracowań. Tak więc np. w wielu pracach fotorejestracja zastępuje biometryczne metody badań i jako swego rodzaju metoda fotogrametryczna, stanowi integralną część pracy badawczej. W tym sensie zastosowano wspomnianą metodę m. in. przy opracowywaniu skali opylów preparatami owadobójczymi oraz przy badaniach rozwoju systemu korzeniowego u sadzonek trzmieliny brodawkowatej. Otrzymano materiał, który sam przez się stanowi rozwiązanie zadania (w przypadku opylu) lub zastępuje serię żmudnych i wysoce pracochłonnych obserwacji i pomiarów (w przypadku trzmieliny).

Po wstępnych pracach, które ograniczyły się do wypracowania odpowiedniej techniki zdjęć kameralnych i do obsługiwanie zakładów w zakresie fotografii dokumentacyjnej, przystąpiono w bieżącym roku do rozszerzenia zakresu prac fototechnicznych i ich adaptacji do specjalnych celów doświadczalnictwa (nasiennictwo, ochrona lasu, bioekologia leśna). Wymagało to przede wszystkim skompletowania niezbędnych urządzeń laboratoryjnych, wypróbowania przydatności technicznej materiału negatywowego i pozytywowego, a wreszcie opracowania techniki zdjęć w różnych warunkach pracy. Z czasem umożliwiło to rozszerzenie zakresu prac mikrofotograficznych, które przed tym zastępowano przeważnie szkicami wykonywanymi za pomocą aparatu Abbégo.

Laboratorium fototechniczne Zakładu prowadzi archiwum negatywów i zapoczątkowało gromadzenie pozytywów.

**Prenumeratę „Sylwana“ przyjmują wszystkie
urzędy i agencje pocztowe oraz listonosze
miejscy i wiejscy**

**do 15 każdego miesiąca
poprzedzającego okres
prenumeraty**
